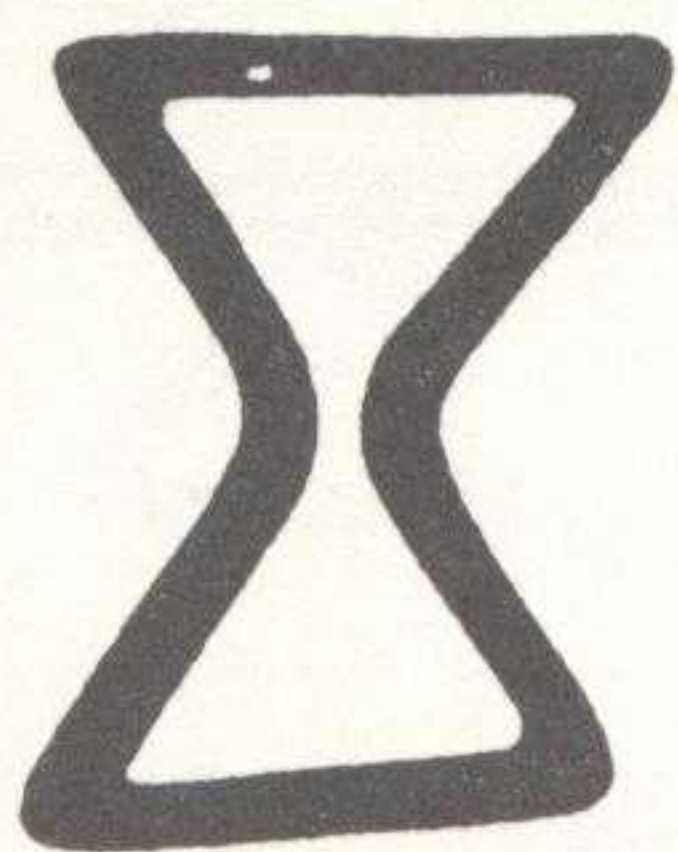

de zandloper

periodieke uitgave van de
Vereniging "Oud-Ede"
verschijnt elk kwartaal

11e JAARGANG - nr. 3 SEPTEMBER 1983

werkzaamheden aan het opgraven van de
waterput in de Molenstraat te Ede.

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

* Hout

* Board

* Triplex

* Schroten

* Wandplaten

* Deuren

* Draadmateriaal

* Keukens

* Kasten

* Gereedschap

* IJzerwaren

* Verf (vervetal.)

* Schildersgereedschap

* Wandweefsel

* Schuimvinyl

* Rambe assortiment

* Autolakken

* Beitsen, lakken, lijmen enz. enz.

Dit alles natuurlijk bij

DOE-HET-ZELF MARKT

ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

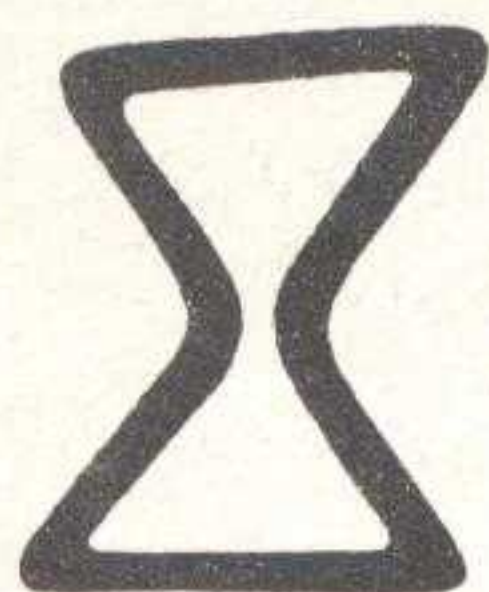
KOLKAKKERWEG 65-67

EDE. TELF. 08380-11680

* Wij geven U een
deskundig advies

* Bezorgen
gratis

de zandloper

periodieke uitgave van de Vereniging "Oud-Ede"

11e JAARGANG - nr. 3 SEPTEMBER 1983

DAGELIJKS BESTUUR VERENIGING "OUD-EDE"

voorzitter: D. de Nooy, Wagenaarln 16
6711 GB Ede, tel.: 12373

sekretaris: J. Clant, Amsterdamsewg 67
6712 GJ Ede, tel.: 15997

penn.meester T. Hylkema, Bremln 42
6713 EB Ede, tel.: 18808

ERE-LEDEN H.M. Oldenhof,
J. de Nooy,
G.W. Bos.

AFGEVAARDIGDEN van de VERENIGING

Stichting Ir J. Ubbels, v Irhovenln
Tegelmuseum 9, 6711 MN Ede.

Gem. Monumen-JJG v.d. Pol, Burg. Prins-
tencommissie ln 26, 6711 KD Ede.

MUSEUMADRES Museum Oud-Ede, Museumpln
5-7, 6711 NA Ede
tel.: 19554

CONTRIBUTIE De minimale contributie is
f 15,- per jaar, over te
maken op postrekening
3534268 t.n.v. de penning-
meester van de Ver. Oud-Ede
te Ede.

REDAKTIE van het blad "DE ZANDLOPER"

mv E. Hendriksen, Wilter-
dinkstr 9, 6712 EB Ede
tel.: 13074

J. Das, Weerdenstein 205
6714 CP Ede, tel.: 39391

H.J. Nijenhuis, Molenstr 101
6712 CT Ede, tel.: 16838

W. Weijland, Burg. Prinsln
64a, 6711 KG Ede
tel.:

eindred.,
opmaak en
lay-out S.J. Ouwendijk, Nettelhorst
43, 6714 MA Ede
tel.: 33089

VERANTWOORDING VOOR GEPUBLI- CEERDE TEKSTEN

De redactie van "De Zandloper"
is u zeer erkentelijk voor al
uw bijdragen in de kopy.

De verantwoordelijkheid voor
de inhoud van historische en
technische gegevens blijft ech-
ter uitdrukkelijk voorbehouden
aan de inzender van de kopy.

Eveneens kan de redactie van
"De Zandloper" geen verant-
woording op zich nemen voor
het eventueel niet vermelden
van de bron, etc. bij het
plaatsen van stukken en/of
artikelen welke zijn ingezon-
den.

OVERNAME VAN ARTIKELEN UIT "DE ZANDLOPER"

Gehele of gedeeltelijke overname
van artikelen uit De Zandloper
is niet toegestaan, behoudens
schriftelijke toestemming van de
redactie van dit blad.

LIDMAATSCHAPKAARTEN en/of MUSEUMJAARKAARTEN

Lidmaatschapkaarten van leden
van de Vereniging Oud-Ede en/of
Museumjaarkarten kunnen tijdens
de openingsuren worden afgehaald
aan de balie van het museum Oud-
Ede.

KOPY voor "De Zandloper"

Alle kopy voor het eerstvolgende
nummer van De Zandloper graag in-
zenden aan de redactie, p/a Muse-
umplein 5-7, 6711 NA Ede, en wel
vóór:

15 november 1983

In het nu volgende artikel geven de heer en mevrouw Zuurdeeg een verslag van het opgraven van de waterput in de Molenstraat. Hiervan zijn ook dia's gemaakt. Het ligt in de bedoeling om daarmee iets te gaan doen. De gedachten gaan er naar uit om dit visuele verslag mee te nemen in onze dia-serie en dit te gaan vertonen, zodra ook de waterput in ons museum een plaatsje heeft gekregen.

Tot zover zijn wij de heer en mevrouw Zuurdeeg en met hen al degenen die behulpzaam zijn geweest, veel dank verschuldigd.

De conserveringswerkzaamheden (en dat is me een klus) vinden met zeer veel zorg nog steeds voortgang.

U zult er zeker nog meer over horen.

het bestuur.

WATERPUT GEEFT ZIJN GEHEIMEN PRIJS.....

Binnenkort zal aan de collectie van ons museum een niet alledaags voorwerp worden toegevoegd, namelijk een waterput uit de 12e eeuw.

Deze waterput werd gevonden op het terrein op de hoek van de Molenstraat en de IJssel de Schepperlaan, bij de aanleg van een toegangsweg naar enkele nieuw gebouwde woningen.

Zo rond Hemelsvaartdag 1983 ontdekten wij aan de hand van verkleuringen in de gedeeltelijk afgegraven bodem, sporen van een vroegere bewoning.

Bij nader onderzoek blijken er verschillende afvalkuilen te zijn waaruit scherven en twee spinsteeentjes te voorschijn kwamen. Ook wees een grotere verkleuring op de vermoedelijke aanwezigheid van een waterput!

In overleg met de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort werd besloten om een noodopgraving te doen, omdat enkele dagen later op deze plaats een asfaltweg zou worden aangelegd.

Met behulp van twee leden van de Archeologische Werkgroep Nederland startten wij op zaterdag 14 mei j.l. met de werkzaamheden. Centimeter na centimeter wordt

de grond afgeschaafd en al gauw blijkt dat de veronderstelling juist is. Er tekent zich heel duidelijk een ronde, donkere vlek af. Voorzichtig groeven we verder, want steeds kwamen er scherven tevoorschijn. Scherven van oude kogelpotten, die direkt al als uit de 12e eeuw werden herkend. Ook werd in de bovenste lagen al een spinsteenje gevonden. Ondertussen was de interesse gewekt van enkele buurtbewoners. Men vroeg zich af, wat wij daar toch wel aan het zoeken waren. De bekende kist met goud misschien?? Ook wist iemand zich nog te herinneren dat hier vroeger een boerderij stond.

Zo rond drie uur in de middag werd op twee meter diepte een heel duidelijke donkere rand zichtbaar van vergaan hout. Voor de gravers nu de zekerheid dat het hier inderdaad ging om een waterput en wel om een uitgeholde boomstam.

Zorgvuldig werd er verder gegraven. Vermoeidheid speelde nu geen rol meer. Emmer na emmer werd de aarde uit het steeds dieper wordende gat gehesen. Met de hand werd de grond rondom en in de put weggegraven. En wat bleek?? Het hout was zo goed geconserveerd, dat langzaamaan de gedachte rijpte om deze put uit te graven en te conserveren.

Naarmate de werkzaamheden vorderden en er meer zichtbaar werd; groeide ook de belangstelling bij de omstanders. Zoveel historie en zo vlak naast de deur.....! De laatste meter vanaf de bodem werd de grond in de put veenachtig. Hierin waren enkele biezen matten en een stukje bewerkt leer goed bewaard gebleven.

Nu lag de put bijna bloot. Een enorme uitgeholde eiken stam, maar wel muurvast in de bodem. Wrikken hielp niet. Het gat was zo langzamerhand $3\frac{1}{2}$ meter diep geworden. Het graven was niet helemaal zonder gevaar meer en we begonnen na zoveel uur graven de vermoeidheid wel te voelen. Hierdoor werd bijna de moed verloren.

Zo niet echter de buurtbewoners. Hun leus luidde: "Als jullie die put er uit willen hebben, dan komt die put er uit".

De belangstelling was nu overweldigend geworden. Omwonenden stroomden van alle kanten toe met ideeën...en wat het allerbelangrijkste was.....er kwam daadwerkelijke hulp.

Aangezien het gat nu zo diep was dat niemand er meer in of uit kon, werd een aluminium ladder aangedragen. Maar ondanks wrikken en trekken bleef de put muurvast in de oerlaag zitten.

Een zeer technisch man, die werkzaam was op de booreilanden in de Noordzee, sprong nu bij. Met her risico voor zijn eigen leven, veel kracht, een forse krik en een cirkelzaag lukte het hem om de put los te krijgen. Daartoe was het wel noodzakelijk om één helft eerst door te zagen.

Onder luid gejuich werd het eerste deel aan touwen omhoog gehesen. De twee andere loodzware delen volgden nu alras. Voor de vele handen was daarna het dichtgooien van de metersdiepe put een peuleschilletje geworden. Ook het transport naar onze tuin werd door de buurtbewoners verzorgd met behulp van een zware aanhangwagen. En daar staat hij nu; het conserveren is ook al bijna voltooid.

Uit de diverse vondsten zoals beenderen, scherven, stukjes leer en een fragment van een maalsteen is na onderzoek bij de Rijksdienst inderdaad gebleken dat deze waterput vanuit de 12e eeuw te dateren is.

Het vervaardigen ervan kon worden gereconstrueerd.

Een dikke eik werd omgehakt (een zaah kende men in die periode uiteraard nog niet). Van de stam werd de onderste 5 meter met wiggen in de lengte gespleten. In de beide helften werd daarna een vuur aangelegd, zodat de verkoolde kern gemakkelijk te verwijderen was. Het uithollen werd voortgezet tot er een wand van ca. 12 cm overbleef. De beide delen werden weer aan elkaar bevestigd met pennen om dan het geheel in een metersdiep gat te plaatsen. Dat betekende voor een kleine groep mensen een zeer zwaar karwei.

Water was echter ook toendertijd voor elk levend wezen van levensbelang en moest in de onmiddellijke nabijheid

aanwezig zijn.

Het gat werd zo diep gegraven dat het grondwater ruim 1 meter hoog in de put stond.

Wat wij nu gevonden hebben, is dat deel dat onder water goed bewaard is gebleven. Zo'n 1½ meter vanaf de bodem. Een overblijfsel van een ver verleden, een klein stukje, maar toch weer een schakel in onze zeer oude Edese geschiedenis.

Deze waterput is zeer waarschijnlijk voor een kleine gemeenschap een middelpunt geweest. Hoe groot deze gemeenschap is geweest, kunnen we nu nog niet overzien. Bij de gevonden sporen van greppels, afvalkuilen en de waterput kan men zeker enkele boerderijen verwachten. Brokstukken van lemen wanden vonden we reeds in deze greppels en afvalkuilen. In de toekomst, wanneer de rest van het braakliggende terrein wordt bebouwd, hopen we meer te kunnen opgraven, zodat we een beter inzicht krijgen in de omvang van de vroegere bewoning ter plaatse.

De waterput en de kleinere vondsten zullen binnenkort in het museum Oud-Ede te zien zijn.

We houden u op de hoogte en we danken allen, die zich zo hebben ingespannen om dit stukje verleden te kunnen bewaren.

familie Zuurdeeg.

WETENSWAARDIGHEDEN

29 september 1983 : Een lezing van de heer Achterberg in het museum Oud-Ede.

Wij hopen dat u dit bericht ook in de couranten heeft gelezen, want u weet dat het versturen van een convocatie tegenwoordig veel te veel in de papieren loopt. Vandaar.....!

20.00 uur in het Museum.

INLEIDING BIJ HET ARTIKEL OVER DE BODEBUS

Onze gemeente-archivaris, de heer J. Das is diep in de archieven gedoken om wat meer te weten te komen over de "Bodebus". Speciaal over de bodebussen, welke in ons museum worden bewaard (3 stuks).

Eén en ander naar aanleiding van de tentoonstelling die momenteel in museum Oud-Ede wordt gepresenteerd, namelijk "De bodebus in Gelderland".

Een bodebus is een onderscheidingsteken uit de tijd, dat er nog geen uniform werd gedragen en de brenger van nieuws of vertrouwelijke stukken toch herkenbaar moest zijn, aangezien hij bepaalde privileges bezat. Komt u beslist eens naar deze tentoonstelling kijken, u zult er geen spijt van hebben want de bodebussen zijn stuk voor stuk proeven van vakbekwaamheid van de zilversmid of koperslager uit de 18e en 19e eeuw.

Oud-Ede bezit een heel mooi exemplaar uit de Franse tijd, waarop de keizerlijke adelaar voorkomt met het randschrift "Kanton Ede".

Verder is er uit nog maar kort voorbijgejaren iets te zien, dat zeker de Oud-Edenaren en anderen die hier hun boterbriefje haalden zal aanspreken.

de redactie.

BODEBUS

Zolang er georganiseerde Staten zijn geweest, zal één of andere vorm van postbezorging hebben bestaan. Het gaat het kader van dit artikel ver te buiten om hier diepgaand op in te gaan. Hiertoe worde verwezen naar de over dit onderwerp bestaande literatuur.

Zo hadden bijvoorbeeld de steden "ordinaris of busdragende boden", dan wel "roedragende boden" in dienst, welke laatsten echter de voorlopers waren van de huidige deurwaarders.

Aanvankelijk zullen deze "stadsboden" er met slechts weinig brieven op uit zijn gezonden.

De benaming busdragende boden wijst er op, dat de brieven aanvankelijk werden vervoerd in langwerpige ronde trommels. Deze trommels waren voorzien van het stads wapen en op die manier dus tevens een onderscheidings teken van de bode.

Toen van lieverlee de correspondentie steeds omvangrijker werd, werd de post in lederen zakken vervoerd (ook wel in linnen zakken), daar de bussen voor dit doel te weinig ruimte bezaten.

Hierdoor echter dreigde het onderscheid tussen stads- en particuliere boden te verdwijnen. Om hem toch een onderscheidingsteken te geven, werd hij opgesierd met een metalen, schildvormige plaat, voorzien van het stadswapen, welke plaat ook vaak nog de vorm van een plat busje kreeg. Dit zal wel de oorzaak zijn geweest, dat de naam "Bodebus" is overgegaan op dit schild.

Uitteraard hadden niet alleen de steden, maar ook andere instellingen en zelfs ook particulieren, boden in dienst.

Zo werd in 1775 door de sedert 22 februari van dat jaar optredende municipaliteit (=gemeenteraad) besloten de vier ambtsboden te voorzien van een bodebus.

Deze vier bodebussen werden geleverd door de zilversmid J. van den Bergh te Arnhem voor de totale prijs van honderdzeventien gulden en vier stuivers.

De bussen zijn van zilver. Drie ervan bevinden zich in de verzameling van museum Oud-Ede, doch waar de vierde bodebus gebleven is, is helaas niet bekend. Oorspronkelijk zal hierop wel het vermoedelijk ook in 1795 vastgestelde wapen van Ede hebben geprikt, dat later is vervangen door de Napoleontische adelaar met het rand-schrift "Canton Ede".

Hieronder ziet u een afschrift van een bladzijde uit
de Ambtsrekening over de jaren 1793, 1794 en 1795.
(folio 10-verso)

"Aan J. van den Bergh wegens vier zilveren bussen
voor de Ambtsbodens in 1795, volgens ordonnantie
van den 9 febr 1796"

(archief gemeente Ede, inventarisnummer 149)

Aan de Secretaris J. F. Ammon
Wegens Verloofte in 1795
Volgens ord. van den 9 febr 1796
Sub N° 35
De Secretaris Verloofte gln. in 1796 / 47-17-

Aan J. van den Bergh wegens
vier zilveren bussen voor de
Ambts bodens in 1795
Volgens ord. van den 9 febr 1796
Sub N° 36
De Eenhondert Verloofte gln. in 1796 / 557-1-

Aan de de greeff Sijm Becker
Wegens de buyt Loon in de Verloofte
aan de de Verloofte in 1796
Volgens ordonnantie
Sub N° 37

De Eenhondert Verloofte gln. in 1796 / 567-6-

Aan J. H. Heine wegens
geleerde de Steden in de bussen
Van de Ambts bodens in 1796

Volgens ord. van den 9 febr 1796
De Verloofte gln. in 1796 / 57-12-

Zoals gezegd, waren er in 1795 vier ambtsboden; naar alle waarschijnlijkheid in elk kerspel één.

Die van Ede en Lunteren ontvingen een salaris van respectievelijk f 30,- en f 15,- per jaar. De twee overigen werden vermoedelijk per opdracht betaald.

Te oordelen naar deze "salarissen", zullen de bodediensten wel een neven-functie zijn geweest.

Ter vergelijking voeg ik hier aan toe dat de twee veldwachters, welke Ede toen rijk was, ieder een jaarsalaris hadden van f 130,- en bovendien een vergoeding van f 12,- per jaar ontvingen voor het houden van een "man-vaste" hond.

Een uniform hebben deze boden toen nog niet gedragen. Daarover is tenminste in de ambtsrekeningen niets te vinden; zulks alweer in tegenstelling tot de ambtsdienaren (=veldwachters), voor wie regelmatig geld werd uitgegeven voor kleding en bewapening.

Ook na de Bataafs-Franse tijd werden de boden gehandhaafd. De invoering van de Armenwet van 1854 en de Wet op het lager onderwijs van 1857 joeg de gemeente op dermate hoge kosten, dat bezuinigen dringend noodzakelijk werd.

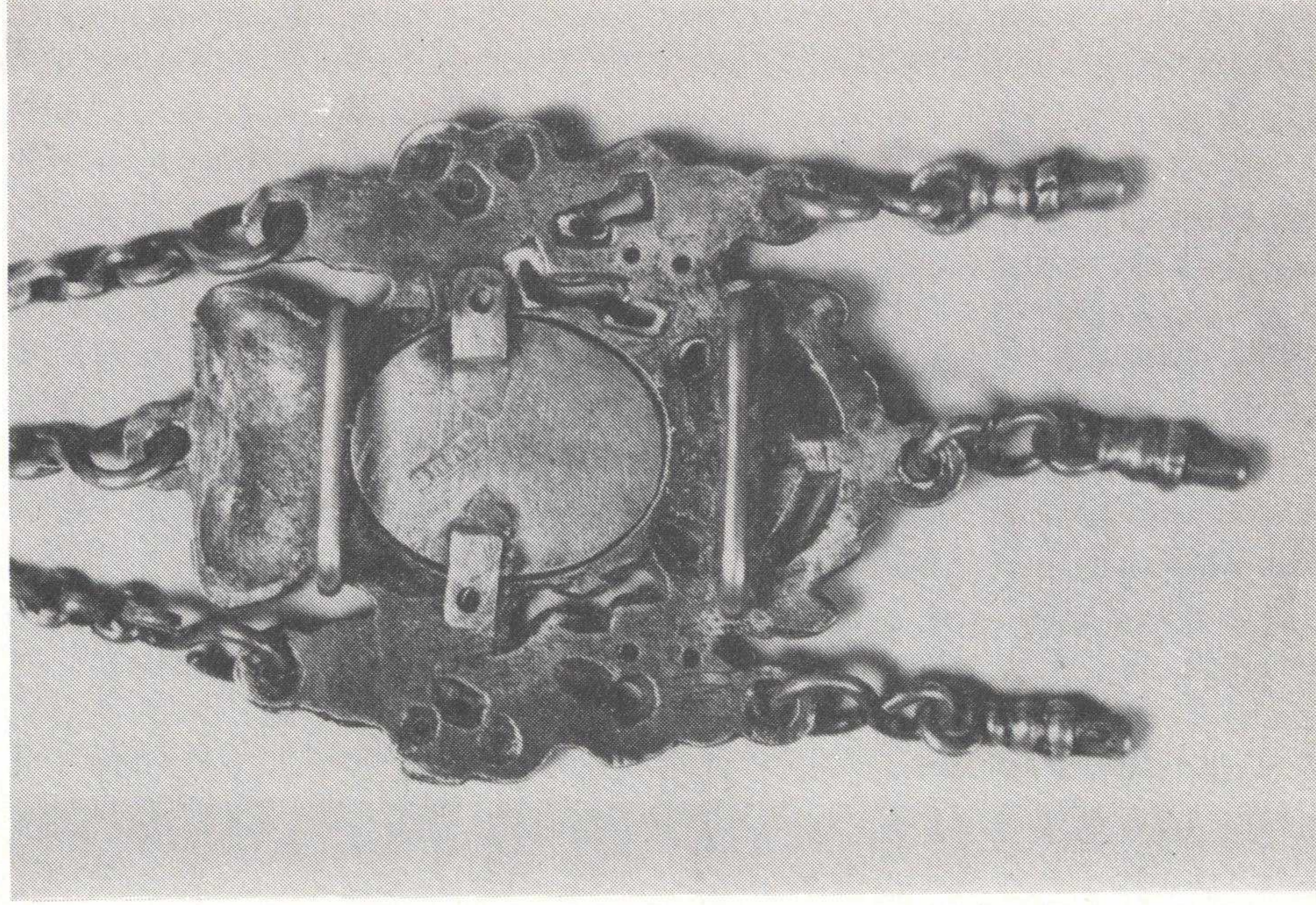
In die tijd waren er overigens nog maar drie boden en wel te Ede, Bennekom en Lunteren, die toen tesamen nog f 30,- per jaar ontvingen.

Met ingang van 1 januari 1860 besloot de gemeenteraad om de boden van Lunteren en Bennekom te ontslaan en die van Ede te handhaven.

De Edese bode zal de bodebus nog wel hebben gedragen, althans is er in 1894 nog sprake van een onderscheidsteken. Daarna is daarover niets meer te vinden.

Naast de reeds genoemde boden had de gemeente Ede sinds 1816 ook een voetbode in dienst. Deze moest tweemaal per week wandelend naar Arnhem om bij het Provinciebestuur brieven te bezorgen of af te halen. Daarvoor kreeg hij f 50,- per jaar, welk bedrag in 1827 werd teruggebracht tot f 25,- per jaar. Toen werd namelijk

van deze voetbode minder gebruik gemaakt omdat sedertdien de meeste brieven door de voetbode te Wageningen aan het postkantoor aldaar werden afgeleverd en opgehaald. Tegen betaling van f 30,- per jaar wandelde deze bode vier maal per week op en neer van Ede

achterzijde van een bodebus van Ede.

naar Wageningen.

Omstreeks 1834 werd te Ede een post-distributiekantoor gevestigd, waardoor ook de voetbode op Arnhem overbodig werd en ingaande 1835 kon worden ontslagen.

Ten gerieve van de in Bennekom wonende burgemeester werd de voetbode op Wageningen nog een aantal jaren gehandhaafd.

Of ook deze voetboden een onderscheidingsteken hebben gedragen, is mij niet gebleken.

J. Das.

PRIJSVRAAG nr. 5

In welk objekt is een metalen plaatje ingemetseld met als opschrift:

AANGEBODEN DOOR J.W. VAN GESTEL
29 MEI 1951

Stuurt u uw antwoord naar Museum Oud-Ede, Museumplein 5-7 te Ede en wel vóór 20 oktober 1983.

Bij meerdere goede antwoorden zal het lot beslissen aan wie de heerlijke fles wijn ten deel zal vallen.

Prijsvraag nr. 4 was niet zo moeilijk, want er kwamen 10 juiste antwoorden binnen. Het goede antwoord luidde: De steen bevindt zich in het pand Telefoonweg 81, waarin een Chinees-Indisch restaurant is gevestigd.

Na lotong is de fles wijn toegevalen aan J.W. Top, Otterloseweg 11 te Wekerom.

U kunt aan de balie van het museum uw fles wijn komen ophalen.

EEN DAGJE DUITSLAND.....

Woensdag 17 augustus j.l.; onze jaarlijkse excursie. Precies om half negen rijden we met de bus vanaf het Museumplein oostwaarts en onze voorzitter, dhr de Nooy heet ons hartelijk welkom en informeert of een ieder haar of zijn paspoort wel bij zich heeft.

De lucht is zwaar bewolkt en de regen dreigt, maar we zijn vol goede moed. Onze chauffeur, Adri de Groot, stelt zich voor en belooft ons een prettige tocht. Over de A-12 gaan we richting Doetinchem en verder door de streek Montferland via 's-Heerenberg en Gendringen naar het Zollambt 'Anholt'.

Na een kort oponthoud rijden we om ongeveer half tien over Duits grondgebied en nog geen half uurtje later drinken we reeds een heerlijk kopje koffie op het terras van het kasteel Anholt. Vanaf ons terras hebben we een schitterend uitzicht over de slotgracht en de daar op aansluitende vijvers en tuinen. Helaas is er voor het maken van een wandeling door deze tuinen te weinig tijd beschikbaar, doch een kort wandelingetje in en om het kasteel gaf ons toch een goede indruk van het geheel.

Omstreeks elf uur vertrokken we weer en via de winkelstraten van Bocholt reden we langs de Nederlandse grens aan de rand van het natuurgebied Hohe Mark in de richting van Vreden. Het zonnetje liet zich zo nu en dan weer even zien en er was veel te genieten van het prachtige heuvelachtige landschap in deze streek. Precies "twaalf uur tien" stinden we voor de kerken te Vreden. Helaas waren de kerkdeuren stevig gesloten. Geen probleem, vond onze voorzitter, eerst gaan we nu eten. In restaurant "Hameland" werden we gastvrij ontvangen. De lunch was van een uitstekende kwaliteit en de "Gulash suppe" smaakte naar meer. Na de lunch was een ieder even vrij om te gaan wandelen of om even een tukje te doen in de bus. Om ongeveer twee uur waren we weer allemaal bij elkaar op het Kerkplein. Nadat we ongeveer een vijftal minuten hebben gewacht

werden de kerkdeuren voor ons geopend. Deze kerken staan slechts 25 meter van elkaar. Eerst gingen we de Stiftskerk St. Felicitas binnen en bewonderden daar vooral het wanddoek, voorstellend het lijden van Christus. In de andere kerk, de parochiekerk St. Georg was vooral het vleugelaltaar wat op ons veel indruk maakte. Hierna bezochten we het Hameland-Museum. Dit museum bestaat uit vijf afdelingen, voorstellende het Westmünsterland. De extra expositie "Blauw met witte bloemen" was bijzonder fraai. De afdeling Volkskunde-Kunsthandwerk was zeer interessant en de film over "de werkende mens in het landschap" was het bekijken zeker waard. Na de rondgang in dit museum was het gezellig rusten bij een fonteintje en watervalletje, gemaakt van oude slijpstenen van verschillende grootte. Omstreeks vier uur vertrokken we uit Vreden in de richting Groenlo. Te Zwillbrock bezochten we de prachtige barok-kerk. Bij het binnentreden zeiden velen van ons "Oh, wat is dat mooi". We werden ook nog verrast door sfeervol orgelspel. Vooral dit 250 jaar oude orgel met koning David in top is bijzonder waardevol. Via de grenspost Zwillbrock en een gezellig oponthoud in restaurant Avenarius te Ruurlo, reden we door de plaatsen Zelhem, Hummelo, Laag Keppel en Drempt in de richting Ede. Na een aantal leuke raadsels, aan ons opgegeven door de heren J. de Nooy en A. de Groot, waarin het ging over strepen en plaatsnamen, vertolkte de heer Broer onze gedachten en dankte onze voorzitter, de heer David de Nooy, voor zijn prettige leiding en de verzorging van deze reis. Graag tot volgend jaar.

W. Weijland.

VAN HET BESTUUR.....

Zoals u misschien wel weet is de Vereniging Oud-Ede op 10 september 1924 opgericht. In 1984 bestaat de vereniging dus 60 jaar !!

Het bestuur wil dit jubileum niet ongemerkt voorbij laten gaan en formeerde inmiddels een comité van voorbereiding en uitvoering van festiviteiten rondom dit komende jubileum.

Op 24 mei en op 29 augustus j.l. is het comité bijeen geweest en zijn diverse plannen besproken. Er zullen o.a. bedrijven en ondernemers uit Ede, die ook 60 jaar (of meer) bestaan, worden uitgenodigd om van hun bedrijf een expositie te geven hoe het bedrijf zich 60 jaar geleden presenteerde.

Deze exposities zullen in het museum plaats vinden en het comité zal het op prijs stellen, indien zij, die hiervoor in aanmerking komen, zich willen wenden tot één van de onderstaande leden van het comité:

mw J. van Dijk-Koopmans, v Borsselenln 31, tel: 14001;
mw D.G. Wijnveen-vd Kraak, Vijfsprongwg 130 - Lunteren
tel.: 08388 - 4308;

J. Das, Weerdenstein 205, tel.: 39391;

E. Hendriksen, Gr Bentincjln 22, tel.: 11229;

C.J. Kok, Arnhemseweg 108, tel.: 12674;

J.J.P. Nijdam, Leliëndaal 29, tel.: 39044 of 19554;

D. de Nooy, Wagenaarln 16, tel.: 12373;

J.J. Oosting, Julianaln 10, tel.: 32174;

G.H. Rijsemus, Vossenakker 2, tel.: 14489;

E. van de Weerd, Hertespoor 2, tel.: 30362.

Onderstaand stukje lazen wij in de Koster-steen van de Vereniging Oud-Bennekom in augustua 1983. Wij verkregen toestemming om een gedeelte van dit artikeltje over te nemen, waarvoor onze hartelijke dank.

MONUMENTEN COMMISSIE

Na een lange tijd van voorbereiding werd dan eindelijk op 22 april 1983 de Gemeentelijke Monumenten Commissie geïnstalleerd.

Namens de 3 Oudheidkundige verenigingen in onze gemeente, te weten Oud-Ede, Oud-Bennekom en Oud-Lunteren,

heeft in deze commissie zitting de heer J.J.G.v.d. Pol, Burg. Prinslaan 26 te Ede.

Een eerder ingediend verzoek tot het rechtstreeks tegenwoordigen van genoemde drie verenigingen in deze commissie werd niet gehonoreerd.

Geen geringe taak voor de heer van de Pol om in zo'n uitgestrekt gebied als de gemeente Ede de belangen van de monumentenzorg te overzien. Hem kennende hebben wij echter het volste vertrouwen, dat hij zijn taak goed zal opnemen.

Wij wensen de Monumenten-commissie in zijn geheel en de heer van de Pol in het bijzonder veel wijsheid en succes bij het nemen van de nodige beslissingen.

het Bestuur.

DE BURGEMEESTER PRINSLAAN

Vrijwel elke lezer zal de straat met bovengenoemde naam wel kennen, maar minder bekend is, (wat het naam-bord ook niet aangeeft), dat de Burg. Prinslaan eigenlijk op vader en zoon Prins slaat. Daarom nu een klein stukje geschiedenis.

In 1810, na de inlijving van Holland bij Frankrijk, werd het amt Ede gesplitst in vier zelfstandige gemeentes, te weten: Ede, Bennekom, Lunteren en Otterlo elk met aan het hoofd een burgemeester, toen naar het Frans "maire" genaamd. In Bennekom werd als zodanig de heer Theodorus Prins benoemd, voordien jarenlang ontvanger van het opgeheven amt Ede. De aloude familie Prins bewoonde te Bennekom de fraaie villa "Prinsenhof", die in 1924 werd gesloopt. Nu was in die roerige jaren een burgemeestersjob nu niet direkt iets om erg happig op te zijn. Tijdens het Franse bewind volgde de ene vordering op de andere en de maire moest daaraan maar zien te voldoen. Nog erger werd het na de val van Napoleon. Rondzwervende troepen maakten toen de Veluwe

onveilig. Doch de heer Prins liet zich niet zo gauw intimideren en stelde dat men in een dorp als Bennekom met amper 800 inwoners onmogelijk aan alle eisen kon voldoen. Nadat de toestand in het land wat stabiel werd, kwamen in 1817 van hogerhand plannen om de vier gemeenten weer tot één terug te brengen, hetgeen per 1 januari 1818 een feit werd. Het vroegere ambt Ede werd nu gemeente Ede. De heer T. Prins was toen al 68 jaar en trok zich terug uit het politieke leven. Mr E.D. Meurs werd het eerste hoofd van de gemeente, zij het onder de al-oude naam van "schout". Pas in 1825 werd deze titel officieel gewijzigd in burgemeester. Mr Meurs, een kundig en veelbelovend man, kreeg weinig tijd om zijn capaciteiten volledig te ontplooien. Hij overleed reeds in 1822. Als zijn opvolger werd benoemd de heer Hermanus Theodorus Prins, geboren in 1787 en zoon van de oud-burgemeester van Bennekom. Hij begon aan een moeilijke taak. Door de Franse bezetting was het land doodarm en Ede maakte daarop geen uitzondering. Tientallen jaren lang was aan gemeentelijke zaken weinig of geen aandacht geschonken. De wegen verkeerden in deplorabele toestand, het onderwijs aan kinderen was verwaarloosd. De schoolgebouwen waren verwaarloosd en de leermiddelen ontbraken. Daarbij kwam nog de zorg voor een goed funktionerende brandweer en politie-apparaat. Allemaal zaken die geld kostten. Maar onder leiding van burgemeester Prins ging men energiek aan de slag. Om aan geld te komen werd op verschillende artikelen de accijns verhoogd. Vooral die op de sterke drank bracht het nodige op. In 1826 werd zelfs de hondenbelasting ingevoerd. Voor elke hond bover de twee maanden moest de eigenaar twee kwartjes per jaar betalen.

De opstand van België in 1830 betekende een nieuwe zorg voor de gemeente. De plaatselijke schutterijen werden opgeroepen en ook Ede moest 150 man leveren. Zij werden in allerijl opgetrommeld en vertrokken op 15 november 1830 vanaf het verzamelpunt, posthuis "De Klomp", waar burgemeester Prins hen met een kernachtige

toespraak uitgeleide deed. Voor de achtergelaten betrekkingen moest de gemeente maar zorgen, al gebeurde dat ook maar mondjesmaat. De uitkeringen aan de gezinnen, waarvan de man was opgeroepen varieerden van 75 cent tot een daalder in de week.

Maar ondanks vele lasten en moeilijkheden kwam de gemeente weer op poten. Reeds in 1828 werd de straatweg Arnhem-Amersfoort aangelegd, waardoor Ede in het landelijk verkeersnet werd opgenomen. Dit was nog sterker het geval met de aanleg van de Rijnspoorweg in 1840, waarbij Ede een bescheiden station kreeg.

Op 11 september 1847 werd tijdens de raadsvergadering het zilveren ambtsjubileum van burgemeester Prins herdacht, waarbij hem dank werd gebracht voor het vele werk ten behoeve van de gemeenschap verricht. Vier jaar later, in 1851, deelde de burgemeester aan de Raad mee, dat hij om gezondheidsredenen aan de Koning om ontslag had verzocht, hetgeen hem was verleend.

Zijne Majesteit had zijn oudste zoon, Theodorus Prins als zijn opvolger aangezwen. Zeker een unicum, een zoon, die zijn vader als burgemeester opvolgt.

Deze Theodorus Prins was toen 30 jaar oud en had als dijkgraaf van de polder Wageningen, als sekretaris van het college van kerkvoogden en als buurtrichter van Manen zijn sporen op bestuurlijk gebied al wel verdiend. Bij de aanvaarding van zijn ambt op 14 oktober 1851 bracht de jeugdige burgemeester dank aan de koning voor het in hem gestelde vertrouwen en beloofde de gemeente waar hij geboren en getogen was, naar beste weten te zullen dienen. Hij hield woord, hoewel juist in genoemd jaar de nieuwe gemeentewet van kracht werd, waardoor heel wat bepalingen en verordeningen moesten worden herzien. Maar ook deze Th. Prins toonde zich een goede burgemeester die de moeilijkheden niet uit de weg ging en die al gauw populair werd in het dorp.

Helaas is hem geen lang leven beschoren geweest. De bekende doorbraak van de Grebbedijk in maart 1855 zou uiteindelijk zijn noodlot worden. Het water stroomde de Gelderse Vallei binnen, waardoor uitgestrekte delen

blank kwamen te staan. Bewoners uit Ederveen en omgeving zochten hun heil in Veenendaal en in Ede. Burgemeester Prins leidde de hulpakties en was dag en nacht in de weer. Op één van die gure voorjaarstochten vatte hij een flinke kou, die uitdraaide op een longontsteking. Het werd een slepende ziekte. Wel probeerde burgemeester Prins in 1859 zijn werkzaamheden weer te hervatten maar een jaar later in 1860 overleed hij, nog geen 40 jaar oud.

Dit waren wat korte impressies over een bekende Bennekomse familie, die eens een belangrijke rol in onze gemeente speelde en waarvan de naam nu nog voortleeft in de Burgemeester Prinslaan.

H.J. Nijenhuis.

DANK

Hiermee willen wij de EDESE COURANT en het EDES NIEUWS-BLAD hartelijk dank zeggen voor hun aktie om voor de Vereniging Oud-Ede nieuwe leden te werven.

Het resultaat bleef wel onder de prognose, maar was toch nog goed voor 25 nieuwe leden.

Alle beetjes helpen! Op naar de 1000 leden!

NIEUWE LEDEN IN DE PERIODE 17 mei t/m 1 september 1983

mw W. Aarsman-Hengeveld, AvBurenln 45 te Ede,
Jhr C.M. de Beaufort, Pothovenln 16 te Otterlo,
P.J.v.d. Bosch, Valkenier 201 te Ede,
G.A.M. Degen, De Wiek 161 te Ede,
R. Dijkman, Arnhemsewg 94 te Ede,
C. Heij, Kerkweg 44 te Ede,
mw T. Hofs de Haas, Havikln 10 te Ede,
mw M. de Hondt-Gerards, Wilhelminaln 16 te Rijswijk,
G.J. Kerkstra, Tooropln 139 te Ede,
C. de Kleuver, Hessenwg 5 te Ede,
mw Ina Kliffen, Weterinswal 1 te Zetten,
mw G. Koopman-Pijl, Talmalaan 8 te Ede,
fam. Kwint, v Speijkstr 22 te Ede,
A. Limonard, Schoonenburg 11 te Ede,
D. Mallo, Proosdijerveldwg 89 te Ede,
mw J.G. Methorst-v Doorn, Tooropln 141 te Ede,
W. Pater, Haldereng 18 te Bennekom,
A. Peelen, Otterlosewg 9 te Wekerom,
mw Pekel, Borneoln 37 te Ede,
W. Robert, Dennenln 217 te Ede,
dhr Rouw, Kruisbergsewg 132 te Doetinchem,
D. de Ruiter, Nassauln 28 te Ede,
mw J.P.v. Schaik-Slijkhuis, Breeln 9 te Ede,
mw C. Scherrenburg, Not. Fisherstr 42 te Ede,
mw H. Schippers, L. Henriëtteln 25 te Ede,
W.H. Schoenmaker, Lunenburg 148 te Ede,
mw J. v.Schothorst, W. Lodewijkln 26 te Ede,
mw J.C.W. Zuiderhoff-de Rooy, Middelbergln 9 te Ede

W E L K O M

Bovenstaande personen zijn lid geworden van onze vereniging. Het bestuur heet u hartelijk welkom in de kring van leden en wij hopen van ganser harte dat "OUD-EDE" u na aan het hart zal liggen.

VADER en Z00N

vader: Het was vrijdag 26 augustus een blijde dag voor het museum Oud-Ede.

zoon: Hoezo ?

vader: Nou, de 5000ste bezoeker van de tentoonstelling "Van Rhijnspoorkeet tot Intercitystation" kwam die dag binnen. Da's toch een mijlpaal om even stil bij te staan. Hoe vond je overigens die tentoonstelling ?

zoon: Tot m'n schande moet ik zeggen dat ik er nog niet ben geweest!

vader: Foei! Als je het weten wil, ca. 25 % van alle bezoekers waren Edenaren en 75 % kwam van buiten. Vindt je dat niet erg?
Je zou geneigd zijn te zeggen dat een profeet in z'n eigen land niet geëerd is.

zoon: Vader, je hebt gelijk! 'k Zal m'n leven beteren en naar elke tentoonstelling gaan die in 't museum Oud-Ede plaats vindt.

vader: Doe me een plezier en en wek ook je vrienden en kennissen op om van tijd tot tijd een bezoekje te brengen aan het museum.

zoon: Dat beloof ik!

vader: Nou ken ik je weer; tot een volgende keer.

GLASSCHADE HERSTELLEN

JANSEN v/h de NOOY bellen

tel.: 16308

tevens verkoop en plaatsing van alle soorten glas.

SPIEGELS en GESLEPEN GLASPLATEN

**ISOLATIEGLAS van THERMOPANE - POLYGLAS
of aluminium voorzetramen.**

GLASHERSTEL JANSEN v/h de NOOY

Bettekamp 13-Ede tel.: 16308

SCHILDERSBEDRIJF de NOOY

**voor alle onderhoudswerken, zowel binnen- als
buitenwerk, sanswerk, sierpleister, sigmulto,
behangwerk en andere schilderswerkzaamheden.**

voor informatie

naar :

JANSEN

Bettekamp 13 - Ede

tel.: 16308

gelders-utrechtse spaarbank

MEER DAN SPAARBANK ALLEEN !

**De oudste financiële instelling in Ede, die ondanks haar
leeftijd met jeugdig élan actief blijft met een aan vandaag
aangepast dienstenpakket ook voor U !**

**'n Bondsspaarbank, moderne gezinsbank voor alle
bankzaken en verzekeringen.**

**Reeds sedert 1872 de vertrouwensinstelling
van vele duizenden spaarders.**

**VAN OUDSHER DE BANK VOOR ALLE MENSEN
DE BANK NU OOK VOOR U !**

**Hoofdkantoor:
Telefoonweg 110-112 — EDE — Tel. 19020
5 kantoren in EDE — 10 kantoren in de Gemeente**